

Statsministerens kontor
Postboks 8001 Dep
0030 Oslo

Deres ref: 2003/01022/MS/aa

Oslo, 28.05.04

Makt- og demokratiutredningen – høring

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for en samlet presse i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Vi viser til høringsbrev av 01.12.03 vedr. NOU 2003:19 Makt og demokrati – sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen og ønsker å knytte noen bemerkninger til sluttrapportens kapittel 11: Den redigerte offentlighet.

1. Generelt

NP og NR kan slutte seg til store deler av den beskrivelsen utredningen gir av de faktiske forhold knyttet til historiske utviklingstrekk i det norske mediebildet. Dette gjelder både beskrivelsen av den teknologiske revolusjon, frigjøringen fra partipressen, utviklingen av den økonomiske journalistikken og fremveksten av ”journalismen”. Samtidig mener vi at utredningens virkelighetsbeskrivelse langt fra er dekkende, og at det noe forenklete utviklingsbildet som presenteres lett kan tilsløre sammenhenger som er vesentlige for å forstå ikke bare dagens mediebilde, men også hva vi kan forvente oss i årene som kommer. Problemet er altså ikke hva som *står* i utredningen, men snarere hva som *ikke* står der.

2. Større mangfold enn noen gang

Utredningen makter bare i liten grad å tydeliggjøre den fremveksten av *mangfold* som har funnet sted i norsk offentlighet de siste tyve år. Fra en situasjon med partibundne, og ofte forutsigbare aviser og et statlig kringkastingsmonopol, har vi i dag et mediebilde preget av flere kanaler og større ytringsmuligheter for både leg og lærd enn noen gang tidligere. Aldri har flere stemmer vært å høre i det offentlige rom. Aldri har norske medier dyrket frem flere kommentatorer – interne som eksterne. Aldri har organisasjoner, partier, offentlige etater og enkeltpersoner hatt større muligheter for direkte kommunikasjon med et stort publikum.

3. En utvidet offentlighet

Utredningen problematiserer det den selv kaller ”IKT-revolusjonen”, men nesten utelukkende med et negativt fortegn. Frykten for ”kommersialisering”, befesting av ”ungdomsdyrkingen” og ”avmakten hos de marginaliserte” dominerer beskrivelsen av konsekvensene av den medieteknologiske revolusjonen. Etter NRs syn tegner utredningen her et alt for dystert bilde av utviklingen, og legger an en nesten defatalistisk tone. Rapporten vektlegger i altfor liten grad de positive trekk som den nye medieteknologien har ført med seg, og de muligheter det gir for *stadig flere* å skape sine egne kanaler og fora i det offentlige rom. Utredningen legger i det hele tatt liten vekt på den *utvidelse av det offentlige rom* som i så måte har funnet sted, og de muligheter det gir for økt engasjement, debatt og deltagelse.

4. Endimensjonalt om eierskap

NR mener også at beskrivelsen av utviklingen i eierforholdene i norske medier blir for endimensjonal. Allerede undertittelen ”Fra politiske til kommersielle lenker?” antyder at norske medier står overfor en svinebinding til snevre kommersielle hensyn, i bytte mot en frigjøring fra de ”politiske avkastningskrav”. Det er et bilde som etter vårt syn må nyanseres betydelig. For det første er det neppe slik at det store flertall av norske mediekkanaler opplever profitt og avkastningskrav som den sentrale ramme for sin daglige journalistiske virksomhet. At også medier må ha en sunn økonomi og tjene penger, er ellers ikke noe nytt. Rett nok har konsernenes inntreden på det norske mediemarkedet ført til større grad av fokus på og bevissthet rundt forvaltning av penger og behovet for en fornuftig avkastning, men det finnes ingen dokumentasjon for at endringer i eierforholdene har ført til dårligere journalistikk eller mindre mangfold. Vi vil tvert imot hevde at norsk journalistikk står kvalitativt sterkere enn noen gang. At vi, som en del av det økte mangfoldet, også har fått flere kanaler som i stor grad innretter seg mot de svært kommersielle ”underholdningsmarkedene”, betyr ikke at den kritiske og samfunnsrettede journalistikken lider.

5. Mangel på sammenhenger

Endelig mener vi det er en grunnleggende mangel ved utredningen at den ikke ser de gryende og kommende utviklingstrekk som ikke har noe med eierforhold eller ”kommersialisering” å gjøre, men som i stor grad påvirker mediernes rammevilkår, og som inngår i en større sammenheng. Når eksempelvis store deler av rubrikk-, bil- og boligannonseringen i norske papiraviser flyttes over til nettbaserte tjenester, innebærer dette dramatiske endringer i inntektsbildet, noe som igjen vil måtte medføre dramatiske endringer i utgiftsbildet. Dette har ikke med eierforhold, profitt eller ”kommersialisering” å gjøre, men teknologiske og markedsmessige endringer som i stor grad ligger utenfor så vel mediernes som samfunnets kontroll. Utredningen fanger ikke opp disse sammenhengene, men beskriver den teknologiske utvikling, endringer i eierforhold og utviklingen av journalistikken som atskilte fenomener.

6. Konklusjoner

Høringsinstansene er bedt om å vurdere hvorvidt makt- og demokratiforholdene bør endres, og eventuelt kommer med forslag til hvordan dette kan/bør gjøres. NP og NR kommer ikke med nye eller radikale innspill i så måte. Vi ønsker imidlertid å vise til det arbeidet som er i gang i forlengelsen av Ytringsfrihetskommisjonens utredning (NOU 1999:27), og de forslag som NR fremmet i høringsuttalelsen til så vel denne som til regjeringens stortingsmelding om endringer i Grunnlovens § 100 (St meld nr 26 [2003-2004]). Høringsuttalelsen til sistnevnte ligger vedlagt. I en tid hvor det er stor usikkerhet knyttet til så vel eierstruktur, teknologi, markedsbetingelser og samfunnsmessige rammevilkår for norske medier, mener NR at det er helt sentralt å få tydeliggjort de idealer, rammer, beskrankninger og ansvarsforhold som må gjelde. Lovfesting av prinsippene i Redaktørplakaten og samling av relevante lovbestemmelser i en egen medieansvarslov, vil være viktige tiltak i så måte.

Med vennlig hilsen

for Norsk Presseforbund

Per Egdar Kokkvold
generalsekretær

for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
assisterende generalsekretær

Norsk Redaktørforening

Til
Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo 2000-04-11

Deres ref.: 99/15594 E KJR/mk av 12.11.1999

HØRING NOU 1999: 27 "YTRINGSFRIHED BØR FINDE STED"

– FORSLAG TIL NY GRUNNLOV § 100

Norsk Redaktørforening gir i hovedsak sin tilslutning til Ytringsfrihetskommisjonens forslag til ny Grunnlov § 100, og tilsvarende til kommisjonens begrunnelse og synspunkter forøvrig. Vi finner det ikke nødvendig i denne høringsuttalelse å gå inn på en detaljert drøftelse av alle kommisjonens forslag, men vil likevel fremme synspunkter på en del forhold av særlig interesse for debatten omkring grunnlovsbestemmelsen og for redaktørinstituttet.

Generelt.

Det er vår oppfatning at kommisjonen har nedlagt et stort og betydningsfullt arbeid med nær sagt alle elementer av ytrings- og informasjonsfriheten. Man kan beklage at vi ikke tidligere har tatt oss tid til en grunnleggende gjennomgåelse av ytringsfriheten i vårt samfunn, men samtidig er det grunn til å være tilfreds med at utredningen nå foreligger i en tid med internasjonalt tøvær, kommunikasjonsmessig revolusjon og globalisering, og da gamle fordommer viker plass for større vidsyn. Kommisjonen har lagt et godt grunnlag for beslutninger om hvor reguleringer bør opphøre, hvor de bør endres - og for hvor regelverket bør harmoneres.

Særlig vil vi fremheve gjennomgåelsen av de forskjellige sider ved ytringsfriheten, frihetenes begrunnelse og deres funksjon innenfor dagens og morgendagens samfunn. Kommisjonen har her i ikke liten grad måttet pløye i upløyd mark, noe som i seg selv gir grunn til følgende påvisning:

Det har vært en mangel på interesse – ikke minst hos lovgiver og innenfor de juridiske miljøer – for å forsvare, utrede og utvikle prinsippene nedfelt i Grunnloven § 100 i takt med samfunns- og medieutviklingen i det 20. århundre. Ytringsfriheten, som er en grunnleggende forutsetning for utvikling av demokratiet og et bedre samfunn, har i perioden i hovedsak vært henvist til å være et strafferettslig anliggende, underlagt et stivbent strafferettslig system, hvis fremste forsvarere har vært våre strafferechtsprofessorer ved Universitetet i Oslo og i Bergen. Ikke uventet har strafferettstenkningen i stor grad vunnet gjenklang i Høyesterett. Det er kanskje ikke til å undres over at man i dag kan fastslå at det opprinnelige vern i Grunnloven § 100 på 1800- og 1900-tallet delvis er satt til side gjennom straffelovgivning av lavere orden.

Ytringsfrihetskommisjonen har i sitt arbeid maktet å sette den rettslige utvikling inn i en historisk, samfunnsmessig og internasjonal sammenheng. NR merker seg spesielt det kommisjonen sier i sitt sammendrag om utviklingen i Norge i etterkrigstiden:

"Etter den 2. verdenskrig var man ikke så omhyggelig som man kunne trodd med å hegne om de frihetsrettigheter man var blitt frarøvet under krigen. Verken rettsoppjøret etter krigen, eller den kalde krigen som fulgte, var noen stor tid for ytringsfriheten. Det kan synes som krigen hadde svekket toleranseevnen."

Vi viser også til kommisjonens uttalelse side 113 om betydningen av å tåle kritikk:

"Kommisjonen vil dog advare mot å strekke personvernet for langt. Personvernet kan under ingen omstendighet være absolutt. Det normative personbegrep som kommisjonen har lagt til grunn ved å fremheve 'det myndige menneske' som en forutsetning for utstrakt ytringsfrihet, innebærer at alle personer kan og bør kritiseres for alt som er kritikkverdig i adferd og holdninger. For det annet vil strenge injuriregler virke dempende på hva den enkelte kan og tør si, og således forstyrre og dempe åpenheten og den offentlige samtale."

Etter NRs oppfatning er der flere utviklingstrekk i det norske samfunn med negativ virkning på åpenhet, og med økt "skrekk" for det offentlige rom som resultat. Bruken av informasjons- og medierådgivere, både i offentlig og privat virksomhet, griper om seg. Vi opplever stadig oftere regulering av offentlig ansattes ytringsfrihet, ikke minst skjer dette når forvaltningsledere søker å erstatte forvaltningskulturen med hva de forstår som "bedriftskultur". Vi ser også en økende tendens til at folk i åpenbare offentlige situasjoner påberoper seg at dette er privat eller personlig. Risikoen for alvorlig innsnevring av områdene for allmenn og offentlig interesse er åpenbar.

Vi finner også grunn til å trekke fram kommisjonens uttalelser på side 125-128, med advarsler mot ytterligere forbud overfor sanne ærekrenkelser - med særlig aktualitet innenfor rettspleiens område. Advarselen mot å trekke personvernet for langt i forhold til den rettssikkerhet som offentlighetsprinsippet representerer er betimelig. Siden moderniseringen av åpenhetsprinsippet i straffeprosessloven av 1887 har utviklingen

hos oss dessverre gått i retning av stadig større bruk av lukkede dører, referatforbud og hemmelighold i rettspleien.

Vår forening vil også fremheve kommisjonens vektlegging av institusjonaliseringen av den norske offentlighet, ved etablering av ulike uavhengige offentlige og private miljøer, med stor betydning for åpenhet og mangfold i den offentlige samtale. Vi tenker på de ulike statsmakter, universitet, forlag, aviser, teatre, leseselskaper, kirkesamfunn, og også ulike selvstendige grener av offentlig forvaltning. I vår tid, med en stadig sterkere stat, sterkere konsentrasjon innen kommuneforvaltningen og økende bruk av forretningsdrift til offentlige oppgaver, er det viktig å minne om institusjonenes innbyrdes uavhengighet og ansvar for den offentlige samtale. Dette gjelder både institusjonene selv, deres ledere og de ansatte. Det er vår oppfatning at den nødvendige ytringsfrihet innad og utad i institusjoner, private som offentlige, må restaureres. Samfunnets oppfatning av verdien ved "embetsmenneskenes" ytringsfrihet var åpenbart større da grunnloven var ung.

Grunnloven § 100.

Som nevnt innledningsvis støtter NR i hovedsak det utkast til ny Grunnloven § 100 som kommisjonen legger fram. Det betyr ikke at vi ikke ser problemer ved den språklige vanskelighetsgrad som særlig finnes i utkastets andre ledd første setning. Vi er også oppmerksomme på de innvendinger som er reist mot at ytringsfriheten skal ha sine begrunnelser i paragrafen, i forhold til manges oppfatning av at ytringsfrihet er en menneskerett som ikke trenger begrunnelse, og at begrunnelsene i seg selv kan bli en begrensning av friheten.

NR vil likevel understreke betydningen av at den foreslåtte ytringsfrihetsparagraf tar med seg både den tradisjonelle og den moderne betydning av ytrings- og informasjonsfriheten, og særlig fordi paragrafens *første* ledd bør og skal leses et menneskerettslig utgangspunkt. Begrunnelsene kommer først til uttrykk som utgangspunkt for den skranke Grunnloven skal være for ordinær lovgivning på området. Det er vår oppfatning at paragrafen med en konstruksjon som foreslått, vil få langt større betydning som grunnsetning og grunnlovskranke enn den nåværende.

Vi gir således vår tilslutning til utkastets fem første ledd, og vil i den forbindelse uttrykke vårt kompliment til kommisjonen for arbeidet med å føre videre den gamle paragrafens beste deler. Det er nok så at språket kan finpusses enkelte steder, ved f eks at "slige" i femte ledd blir sløyfet. Vi advarer imidlertid mot å ta bort bruken av "klart" og "klarliggen" i bestemmelsen. Disse begrepene skal stille særlig strenge krav til tydeligheten i den lovgivning som Stortinget kan vedta på ytrings- og informasjonsfrihetens område. Begrepet er da også mye brukt med tilsvarende formål i Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon.

Det er grunn til å legge vekt på at det foreliggende forslag - tross visse innvendinger - er enstemmig, at det forener ulike hensyn som har gjort seg gjeldende i debatten, at den er medienøytral og framfor alt tar sikte på å bringe vår informasjonsfrihet minst i samsvar med den minstestandard som artikkel 10 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen står for. Det er etter vår oppfatning viktig at vi her i landet nå kan samle oss om de moderniserte grunnprinsipper som er uttrykt i forslaget, og så

får debatten i tilknytning til den underliggende lovgivning og rettspraksis trekke de praktiske og detaljerte konsekvenser av grunnsetningene.

Norsk Redaktørforening legger ellers særlig vekt på at offentlighetsprinsippet blir grunnlovfestet gjennom utkastets femte ledd. Åpenhet har - med omfattende unntak for dansketiden - hatt sterke tradisjoner i norsk samfunnsliv. En slik markering av det åpne samfunn må være en naturlig del av en moderne grunnlovsparagraf om ytringsfrihet. Det vil unektelig se noe merkelig ut dersom selve offentlighetsprinsippet ikke grunnlovfestes, samtidig som det er grunnlovfestet en særlig innsynsrett i miljøspørsmål (Grunnloven § 110 b). Vi vil nedenfor komme nærmere tilbake til enkeltheter ved åpenhetsprinsippet.

Ytringsfrihetskommisjonen har også foreslått et annet nytt element i sitt utkast, om å pålegge Statens myndigheter å legge forholdene til rette for en ”åben og opplyst offentlig samtale”. Denne del av utkastet har møtt mange motforestillinger i mediemiljøet. Noen har gått imot regelen fordi den etter deres mening er enda et ”innholdsløst” viljesuttrykk uten reell betydning, mens andre frykter at det nettopp er praktisk betydning den kan få - i negativ forstand.

Motstanderne mener at det vil føre galt av sted å la myndighetene få tolke hva som skal være ”åpent” og ”opplyst”, og særlig dersom vårt land igjen vil oppleve andre makthavere enn dem som er innsatt gjennom demokratiske valg. Sjetten ledd har også møtt motstand fordi det representerer et brudd med bestemmelsens struktur for øvrig. Både gjeldende § 100 og forslagetets første fem ledd oppstiller skranker for myndighetsutøvelse og rettigheter for borgerne. Sjetten ledd oppfattes av mange som det motsatte, eller kanskje rettere slik at det kan bli brukt til det motsatte. Norsk Redaktørforening kan ikke se at noe grunnleggende behov eller formål blir skadelidende av at sjetten ledd blir sløyfet. Vi legger stor vekt på at Grunnloven kan få en ny § 100 som samler bred tilslutning.

Norsk injurierett trenger reformer.

Norsk Redaktørforening arbeidet i mange år aktivt for opprettelse av ytringsfrihetskommisjon, blant annet på grunn av den foreningen så som foruroligende utvikling i rettspraksis mht ærekrenkelser i Norge. Norsk injurierett er komplisert, ikke minst fordi den er et resultat av kompromisser og småflikking gjennom snart 300 år. Dette rettsområdet - hvor det allerede lenge har ligget flere endringsforslag i påvente av at kommisjonen skulle bli ferdig - bør etter vår oppfatning bli gjenstand for ny utredning snarest mulig. Det er nødvendig å se over hele injurieområdet i norsk rett med friske øyne, uavhengig av NOU 1995:10 og andre endringsforslag, men med bakgrunn i det materiale og synspunkter som kommisjonen har fremlagt, og særlig med tanke på utviklingen i forhold til Den europeiske Menneskerettighetskonvensjon og praksis i Den europeiske Menneskerettighetsdomstolen.

Behovet for å starte dette utredningsarbeidet snarest er, etter vår oppfatning, godt dokumentert både av kommisjonen selv, men særlig i Kyrre Eggens delutredning som følger som vedlegg til kommisjonens innstilling. Norsk Redaktørforening har bedt høyesterettsadvokat Pål W. Lorentzen om å oppsummere de prinsipielle sider ved dette materialet, og denne følger som eget vedlegg til vår uttalelse.

Andre spørsmål om grenser for ytringer.

Kommisjonen har i kapittel 5 og 6 drøftet privatlivets fred, og gir uttrykk for at det ideelle ville være om privatlivets fred fikk grunnlovsvern. Når det ikke er fremmet forslag om dette, skyldes det at kommisjonen mener at dette spørsmålet falt utenfor kommisjonens mandat, og at det ville kreve en egen utredning. Kommisjonen uttaler at en eventuell egen bestemmelse i Grunnloven om privatlivets fred vil gi mulighet for å flytte forslaget forbud mot brevsensur fra § 100 (forslagets fjerde ledd) til en bestemmelse om privatlivets fred. Norsk Redaktørforening ser klare fordeler ved en løsning slik kommisjonen drøfter, og har ingen innvendinger mot grunnlovsvern av privatlivet - med de avgrensninger og unntak som er nødvendige. Vi antar at det ikke innebærer noen rettslig endring når det gjelder ytringer, men ser at grunnlovsvern kan ha viktig symbolverdi på dette området. Sett fra vår side kan en utredning også ha sin egenverdi, ettersom de generelle oppfatningene av hva privatlivet er i forhold til det offentlige rom synes å sprike en del.

I forbindelse med kommisjonens forslag om å utarbeide en medieansvarslov, har kommisjonen også anbefalt at en slik lov får nærmere regler om referatprivilegier for alle medier. Under punkt 8.1.4. skriver kommisjonen at ”minstekravet burde være at det er samsvar mellom allmennhetens rettslige informasjonskrav og mediens referatprivilegium”. Det er et slikt prinsipp som ble innført i Sverige første gang i 1766, og som har skapt det svenske begrepet ”tryckfrihet”. Det kan diskuteres hvor i lovgivningen et slikt prinsipp skal slås fast, og det kunne med fordel også vært drøftet av kommisjonen om det helst burde vært uttrykt i selve grunnlovsteksten. Når så ikke er skjedd, er det etter Norsk Redaktørforenings oppfatning en riktig tanke å plassere regelverket i en medieansvarslov, og ikke som et unntak i straffeloven. Det dreier seg om befolkningens rett til å ta del i åpen, offentlig informasjon, og om hvordan mediene uhindret skal kunne formidle dette. For alle parter vil det uansett være et klart og praktikabelt prinsipp, som på en helt annen måte enn i dag trekker - i alle fall på dette sentrale område - ganske klare grenser for hva som kan publiseres. Et annet synspunkt er at en slik romsligere rettslig grense for formidling uansett vil måtte følge av rettspraksis ved Den europeiske Menneskerettighetsdomstolen.

Midlertidige forføyninger brukt mot ytringer behandles i innstillingens punkt 7.4.2.2. Kommisjonen anbefaler at adgang til å bruke midlertidige forføyninger mot ytringer bør strammes inn, og peker eksempelvis på dansk lovgivning på området. Der forutsettes det at slik forhåndssensur bare kan brukes når lovens alminnelige regler om straff og erstatning ikke gir tilstrekkelig vern. Norsk Redaktørforening vil fremheve at selv om danske regler er strengere, er det sterke kritiske røster også mot den danske løsningen, nemlig at den strider mot forbudet mot forhåndssensur. En undersøkelse av bruk av midlertidig forføyning mot medier som Norsk Redaktørforening fikk gjennomført i 1998, viste at slike krav er blitt fremmet for namsrettene i økende grad de senere år. Vi kan ikke se at drøftelsen i kommisjonen påviser noe behov for at denne adgangen til forhåndssensur skal opprettholdes i Norge, og vi vil derfor anbefale at adgang til å bruke dette rettsmiddel mot ytringer oppheves.

Kommisjonen har i punkt 10.4.2 gitt en oppsummering av regler som bør oppheves, endres eller vurderes dersom grunnlovsendringen blir vedtatt. Norsk Redaktørforening slutter seg til de vurderinger som ligger bak disse forslagene - utover injurieretten - og vil særlig fremheve behovet for å fjerne og endre eldre regler av type blasfemi,

forhånelse av fremmed flagg, vern av statsforfatning, statsoverhode og av offentlige myndigheter, samt beredskapslovene og lov om forsvarshemmeligheter.

Det åpne samfunn.

Som nevnt foran støtter Norsk Redaktørforening grunnlovsfesting av offentlighetsprinsippet. Vi er også enig med kommisjonen i at det bør skje i sammenheng med utformingen av yringsfrihetens grunnsetninger. Åpenhet og informasjonsfrihet er en integrert del av yringsfriheten, og prinsippet hører dermed hjemme i § 100. Vi noterer dessuten med tilfredshet at kommisjonen forutsetter at virkeområdet skal gjelde offentlig virksomhet uansett hvilken form den gis, og at det stilles sterkere krav både til ”hensyn” og til ”klarhet” i unntaksreglene enn det vi hittil har hatt på lovområdet. Det tilsier at det blir nødvendig å gå gjennom ordinære lover på området. For offentlighetslovens vedkommende er en revisjon i gang. For kommunelovens og domstollovens del er forholdet at aktuell lovgivning - selv om deler av den er forholdsvis ny - bygger på eldre lovbestemmelser. For domstollovens vedkommende er forholdet også at enkelte åpenhetsbestemmelser er uklare og endog selvmotsigende, samtidig som innsynsrett i dokumenter på dette område er lite utviklet. På dette området ligger norsk åpenhet på en dårlig siste plass blant de nordiske land.

Etter vårt syn er det altså nødvendig med revisjonsarbeid i alle disse lovene, og dertil kommer de mange og uklare taushetsregler. Etter en viss opprydding i offentlige taushetsregler i andre halvdel av 1980-tallet, er forholdet at vi igjen nærmer oss 100 forskjellige taushetsbestemmelser med virkning for offentlig ansatte. Dertil kommer at det er manglende sammenheng mellom taushetsregler innen forvaltning og rettspleie, og mellom disse og arkivforvaltningen. Det siste reiser flere problemer både for journalister og forskere som vil se nærmere på eldre saker. Taushetsbehovene i vårt samfunn, både av hensyn til personer, forretningsvirksomhet og av hensyn til det offentlige selv, trenger en prinsipiell og tidsmessig gjennomgang. På det offentlige område har vi som kjent hemmelighetsregler som skriver seg fra 1. verdenskrig, og som knapt er praktikable etter sitt innhold i år 2000.

Av særlig betydning for offentlighetsprinsippet er nøkkelen til offentlighet, som forvaltningens journaler er kalt. Norsk Redaktørforening vil understreke betydningen av de krav som stilles til journalføring på side 93-94 i innstillingen.

Det faktum at kommisjonen foreslår lovfestet innsynsrett for offentlige virksomheter, må ikke gjøre oss blinde for at behovet for åpenhet er stort også for visse ”ikke-offentlige” informasjon. Offentlighetsloven som sådan er imidlertid ikke noe godt instrument for en slik indirekte åpenhet, mens derimot regler som registeroffentlighet for regnskaper, aksjonærer, autorisasjoner, sertifikater m m vil være mer tjenlige til dette formål.

Vi setter stor pris på at kommisjonen har gitt temaet ”yringsfrihet for ansatte” fortjent oppmerksomhet og plass i innstillingen. I mediene har vi hatt losjeplass til en skremmende utvikling på dette området, der ledere i alle virksomheter i økende grad har stilt strenge lojalitetskrav til sine ansatte - krav som etter vårt skjønn ofte har gått ut over den personlige yringsfrihet enhver må ha uansett ansettelsesforhold. Norsk

Redaktørforening antar at selve ytringsfriheten må være dekket også for ansatte gjennom grunnlovsforslaget, men vil sterkt understreke behovet for at kommisjonens drøfting av problemet blir fulgt opp gjennom ordinær lovgivning. I innstillingen er det pekt på en dansk løsning av samme spørsmål, og i tillegg viser kommisjonen til at regler av type "whistle blowers" kan være et annet virkemiddel. En regel av denne type er for eksempel allerede i bruk i arbeidsmiljøloven § 81. Vi vil gjerne også peke på den sikkerhetsventilen som "anonymitetsretten" i forhold til journalistiske medier representerer (forfattervern og kildevern). Adgangen til anonymt å skrive i mediene eller være kilder til informasjon i mediene, kan med fordel styrkes ytterligere. I likhet med kommisjonen anbefaler vi at lovreguleringen av dette skjer i en fremtidig medieansvarslov, i kombinasjon med tvistemålslov og straffeprosesslov. Det er tidligere foreslått at vi i Norge bør ha et forbud mot å etterforske anonyme ytringer (med visse unntak) på samme måte som i Sverige. At dette innebærer et behov for å innføre taushetsplikt for mediefolk i slike situasjoner, ser ikke vi som noe hinder. Det praktiseres allerede frivillig, gjennom de etiske retningslinjer og i praksis.

Medieansvarslov.

Kommisjonen foreslår at det igangsettes utredningsarbeid om ansvarsystemer, anonymitetsrett og referatprivilegier, som kan utgjøre innholdet i en fremtidig norsk medieansvarslov. Norsk Redaktørforening støtter forslaget, blant annet av hensyn til behov for mer medienøytrale regler for ytringsgrenser og privilegier. Norsk Redaktørforening har også støttet forslag fremmet av Konvergensutvalget om å utrede mer mediespesifikke ansvarssystemer, og det er vår oppfatning at det er påkrevet med konkrete utredninger for de nye medieområder meget raskt.

Norsk Redaktørforening vil særlig framheve betydningen av en utredning om økt vekt på det strafferettslige eneansvar for redaktøren, herunder også spørsmålet om bruk av foretaksstraff overfor medier. Det er en tiltakende tendens til at påtalemyndigheten tar i bruk foretaksstraff i mediasaker, og i flere tilfeller har domstolene også forsøkt å bruke foretaksstraff som rettergangsreaksjon. Vi vil gjerne minne om at man i våre naboland bevisst har unngått slik reaksjonsform overfor mediene, på grunn av den åpenbare risiko for undergraving av redaktørens redigeringsfrihet. Disse spørsmål har aldri fått sin prinsipielle eller politiske prøving her hjemme, fordi både myndighet, politikerne og presseorganisasjonene selv ikke var oppmerksomme på problemstillingene da foretaksstraff ble innført. Ingen så den gang for seg at straffen kunne brukes slik, og få slike virkninger.

Endelig minner Norsk Redaktørforening om Stortingets flertallsvedtak om å utarbeide lov om redaktørens uavhengighet i forhold til eier, innenfor den rammestyring som er trukket opp i prinsippene i Redaktørplakaten. Kommisjonens syn er at det forslag som ble sendt på høring i 1998 ikke vil være i strid med det forslag som kommisjonen har utarbeidet. Samtidig er deler av kommisjonen uenig i forslaget, men med ulike begrunnelser. Også utredning av slik lovfesting knyttet til ny grunnlovsbestemmelse bør inngå i arbeidet med en medieansvarslov, sammen med øvrige vedtatte tiltak om økt transparens for eierskap i mediene.

Avslutningsvis vil Norsk Redaktørforening rette en sterk oppfordring til regjeringen om å prioritere forberedelsen til grunnlovsbehandling av forslaget, slik at det -

eventuelt sammen med nødvendige alternativer - kan få sin reelle behandling i neste stortingsperiode.

Med vennlig hilsen

Norsk Redaktørforening

Nils E. Øy, generalsekretær